ULKOASIAINMINISTERIÖ
Oikeuspalvelut
OIK-20 Annika Naskila

LAUSUNTO
05.10.2016

HEL7M1160-25

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Viite
HE 92/2016 vp

Asia
HE YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan voimaansaattamisesta

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevaan yleissopimukseen tehdyn valinnaisen pöytäkirjan sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Pöytäkirjan neuvottelemisen tausta ja pöytäkirjan tarkoitus

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) rauhanturvajoukkoihin ja eri operaatioiden yhteydessä toimineeseen henkilöstöön kohdistuneet kuolonuhreihin ja loukkaantumisiin johtaneet hyökkäykset ja väkivallanteot lisääntyivät dramaattisesti 1990-luvun alussa. Tämän takia päätettiin neuvotella sopimus, jonka tarkoituksena on YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuuden parantaminen.

Vuonna 1999 kansainvälisesti voimaan tullut YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen (Sop 2 ja 3/2001) soveltamisala rajautuu YK:n operaatioihin, joiden tarkoituksena on rauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen tai palauttaminen (jäljempänä YK:n rauhanturvaoperaatio). Muut operaatiot, esimerkiksi humanitaariset tai ihmisoikeusoperaatiot voivat tulla sopimuksen soveltamisen piiriin ainoastaan yleiskokouksen tai turvallisuusneuvoston nimenomaisella selityksellä siitä, että operaation henkilöstöön kohdistuu poikkeuksellinen riski. Yleissopimuksen tarkoituksena on määrätä rangaistaviksi tietyt, sopimuksessa määritellyt, henkilöstöön kohdistuvat rikokset sekä estää kyseiset rikokset, määrätä rikoksesta epäiltyjen syyttämisestä ja luovutuksesta sekä oikeusavusta sopimusvaltioiden kesken. Sopimukseen sisältyy lisäksi määräys universaalitoimivallasta, joka mahdollistaa myös sellaisten rikollisten oikeuteen saattamisen, joiden kansallisuusvaltio ei ole yleissopimuksen osapuoli. Yleissopimuksen soveltamisala on kuitenkin myöhemmin osoittautunut riittämättömäksi.

Yleissopimuksen soveltamisalaa laajennetaan nyt hyväksyttäväksi esitettävällä vuonna 2005 neuvotellulla pöytäkirjalla. Pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan 19 päivänä elokuuta 2010. Pöytäkirjalla laajennetaan yleissopimuksen soveltamisala kattamaan humanitaarista, poliittista tai ke-

hitysapua toimittavien operaatioiden henkilöstö, joka toimii rauhanrakentamistarkoituksessa, sekä humanitaarista hätäapua toimittavien operaatioiden henkilöstö. Näissä operaatioissa toimiva henkilöstö on aiemmin voinut kuulua yleissopimuksen soveltamisalaan ainoastaan turvallisuusneuvoston tai yleiskokouksen nimenomaisella selityksellä siitä, että operaation henkilöstöön kohdistuu poikkeuksellinen turvallisuusriski. Pöytäkirja poistaisi tämän edellytyksen selityksestä sen osapuolilta.

Pöytäkirjan hyväksymisen vaikutukset

Valinnaisen pöytäkirjan tarkoituksena on parantaa YK:n operaatioissa toimivan henkilöstön turvallisuutta ja sitä kautta parantaa myös YK:n operaatioiden yleisiä toimintaedellytyksiä. Soveltamisalan laajennus toisi yleissopimuksen soveltamisalan piiriin selkeästi esimerkiksi YK:n poliittiset operaatiot, joissa toimii noin 3700 henkilöä (United Nations Political and Peacebuilding Missions, Fact sheet, 30 November 2015). YK:n rauhanturvaoperaatioissa toimii puolestaan noin 124 750 henkilöä (United Nations Peacekeeping Operations, Fact Sheet, 31 August 2015).

Siitä huolimatta, että Suomi ei toimi tällä hetkellä tällaisten operaatioiden isäntämaana ja on epätodennäköistä, että näin tulisi tulevaisuudessakaan tekemään, antaa valinnaisen pöytäkirjan hyväksyminen yleisen viestin pöytäkirjan tärkeydestä. Pöytäkirjan mahdollisimman laaja kansainvälinen hyväksyminen lisäisi myös niiden suomalaisten turvallisuutta, jotka osallistuvat operaatioihin ja samalla mahdollisuutta saattaa heihin kohdistuvat rikokset tutkittavaksi. Yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat rikokset ovat Suomen rikoslain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja kansainvälisiä rikoksia, joiden rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu kansainväliseen sopimukseen. Tämä tarkoittaa, että Suomen rikoslaki soveltuu myös Suomen ulkopuolella yleissopimuksessa tarkoitetuissa operaatioissa toimivaan henkilöstöön kohdistuneisiin yleissopimuksessa tarkoitettuihin rikoksiin. Pöytäkirjan hyväksymisen yhteydessä Suomen rikoslaki on tarpeen ulottaa koskemaan myös pöytäkirjan soveltamisalan mukaisia muita kuin rauhanturvaamisoperaatioita lisäämällä rikoslain 1 luvun 7 §:n soveltamisesta annetun asetuksen sisältämään luetteloon kansainvälisistä rikoksista viittaus pöytäkirjaan. Samalla mahdollisuus universaalitoimivallan käyttöön laajenisi kyseessä olevissa operaatioissa toimivaan henkilöstöön kohdistuviin rikoksiin.

Liitteet -

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Oikeuspalvelut
OIK-20 Annika Naskila

Asiasanat

Hoitaa

Hoitaa UE
Koordinoi
Tiedoksi

Laatija jakanut